



ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Το έθιμο κοσί στους Νέους Επιβάτες Θεσσαλονίκης

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου ΑΪλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Το έθιμο κοσί στους Νέους Επιβάτες Θεσσαλονίκης.

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες:

Το έθιμο κοσί.

γ. Σύντομη Περιγραφή (έως 100 λέξεις):

Το κοσί, που σημαίνει τρέξιμο, είναι ένα δρομικό έθιμο που τελούνταν μόνο στους Επιβάτες Ανατολικής Θράκης προς τιμήν του Αγίου Γεωργίου και το οποίο συνέχισαν να τελούν οι Επιβατιανοί και όταν ήρθαν στη νέα πατρίδα, τους Νέους Επιβάτες Θεσσαλονίκης.

Αποτελεί έναν αυτοσχέδιο αγώνα δρόμου με συμμετέχοντες τα παλικάρια του χωριού που είναι σε στρατεύσιμη ηλικία, τα οποία επιβραβεύονται για τις ικανότητές τους με μαντήλια, ενώ ο τελευταίος παίρνει την κοκάλια, τσίπουρο και σκόρδα «για να μην τον ματιάζουνε».

Όταν με την εγκατάσταση στο χωριό νέων κατοίκων μη επιβατιανής καταγωγής άρχισε να ατονεί το έθιμο, ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες» ανέλαβε να διατηρήσει την τέλεσή του.

δ. Πεδίο ΑΪλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

☐ προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις (π.χ. μύθος, παραμύθι, διήγηση κ.ά.)

- ☐ επιτελεστικές τέχνες (π.χ. λαϊκό θέατρο, μουσική, χορός κ.ά.)
- ☒ κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις (π.χ. πανηγύρια, δρώμενα, γιορτές, φεστιβάλ κ.ά.)
- ☐ γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν (π.χ. πρακτικές για τη διαχείριση των φυσικών πόρων, όπως το νερό κ.ά.)
- ☐ τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία (π.χ. παραδοσιακές τέχνες και επαγγέλματα, όπως η αγγειοπλαστική κ.ά.)
- ☐ άλλο (π.χ. ένα παραδοσιακό παιχνίδι)

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο (100 λέξεις):

Νέοι Επιβάτες Θεσσαλονίκης.

στ. Λέξεις-κλειδιά (50 λέξεις):

Νέοι Επιβάτες, κοσί, έθιμο, Άγιος Γεώργιος

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Ποιος/οι είναι φορέας/είς του στοιχείου; (200 λέξεις)

- Οι νέοι της τοπικής κοινότητας που συμμετέχουν στο έθιμο, οι αρραβωνιασμένοι και οι νιόπαντροι ως δωροθέτες και οι υπόλοιποι κάτοικοι ως θεατές.
- Ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες», που αναλαμβάνει τα τελευταία χρόνια την τέλεση του εθίμου.

β. Στοιχεία Επικοινωνίας

Όνομα Φορέα: Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες».

Διεύθυνση: Μακ. Πύρζα 7, Νέοι Επιβάτες Θεσσαλονίκης, ΤΚ: 57019

Τηλ. 23920 25095

e-mail: info@ps-neiepivates.gr

url/ siteweb: www.ps-neiepivates.gr

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Αρμόδια πρόσωπα:

- Όνομα: Ζωή Ζαχαριάδου

Ιδιότητα: Πρόεδρος Πολιτιστικού Συλλόγου «Νέοι Επιβάτες», εκπαιδευτικός Φ.Α., Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Σπουδών στην Ανθρώπινη Απόδοση και Υγεία, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Σπουδών στη Φυσική Δραστηριότητα και Ποιότητα Ζωής.

e-mail: zoizach5@gmail.com

- Όνομα: Παναγιώτα Χατζηχιδήρογλου

Ιδιότητα: Χοροδιδάσκαλος Πολιτιστικού Συλλόγου «Νέοι Επιβάτες», εκπαιδευτικός Φ.Α., Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Σπουδών στην Ανθρώπινη Απόδοση και Υγεία.

e-mail: panagiotachatz@gmail.com

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, όπως απαντάται σήμερα (από 500 έως 1.000 λέξεις)

Το *κοσί*, που σημαίνει τρέξιμο (από τα τουρκικά *kos*, *kosmak*, *kosuyurum*, *kosarim*) (Βέικου-Σεραμέτη, 1961) είναι ένας λαϊκός αγώνας ανωμάλου δρόμου.

Επειδή από τη δεκαετία του 1990 άρχισε να ατονεί η αυθόρμητη τέλεση του εθίμου, καθώς ούτε οι νέοι εκδήλωναν ενδιαφέρον για συμμετοχή αλλά ούτε και οι κάτοικοι συγκεντρώνονταν για να παρακολουθήσουν το έθιμο, ο τοπικός Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες» ανέλαβε τη διατήρησή του, διοργανώνοντας το *κοσί*. Όλοι όσοι εμπλέκονται (διοργανωτές και συμμετέχοντες) είναι εθελοντές. Το ΔΣ του Συλλόγου ορίζει την ημέρα και ώρα τέλεσης του εθίμου και τους όρους συμμετοχής. Ενημερώνει όλα τα μέλη του και στέλνει ενημερωτικές επιστολές στους Διευθυντές των σχολείων των Νέων Επιβατών (δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο) ζητώντας τους να προτρέψουν τους μαθητές τους να συμμετάσχουν. Επίσης, τυπώνονται αφίσες, οι οποίες τοποθετούνται σε όλα τα κεντρικά σημεία των Νέων Επιβατών, ενώ τα τελευταία χρόνια το γνωστοποιεί και με τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Επειδή συμμετέχει σημαντικά μεγάλος αριθμός παιδιών, για την καλύτερη δυνατή οργάνωση, ο σύλλογος ζητά να δηλώνεται η συμμετοχή μέχρι και δυο ημέρες πριν την τέλεση του εθίμου, χωρίς όμως να αποκλείονται όσοι προσέλθουν για να δηλώσουν συμμετοχή ανήμερα. Δεν

υπάρχει κανένας περιορισμός στη συμμετοχή, αρκεί τα παιδιά που συμμετέχουν να έχουν την έγκριση του γονέα/κηδεμόνα τους και ιατρική βεβαίωση ότι είναι υγιή.

Με την πάροδο των χρόνων άλλαξε η ημέρα τέλεσης του *κοσί*, παρόλο που πάντα αναφέρεται και τονίζεται ως ένα ιδιαίτερο και μοναδικό έθιμο προς τιμήν του Αγίου Γεωργίου. Τελείται πλέον τη δεύτερη Κυριακή του Μαΐου, ώστε να συμμετέχει περισσότερος κόσμος, είτε ως αθλητές είτε ως θεατές. Ήδη από τη δεκαετία του 1980 στο έθιμο συμμετέχουν ως δρομείς και γυναίκες. Καθώς τα τελευταία χρόνια δε συμμετέχουν νέοι, αλλά παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου, του Γυμνασίου Νέων Επιβατών και ελάχιστα παιδιά του Λυκείου, κατατάσσονται σύμφωνα με τις ηλικιακές τους κατηγορίες και τρέχουν σε αποστάσεις αντίστοιχες με τις ηλικίες τους. Επιπλέον, επειδή αυξήθηκε η κίνηση στον κεντρικό δρόμο των Νέων Επιβατών με την αύξηση των κατοίκων, αλλά και την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, κρίθηκε αναγκαία η μεταφορά της αγωνιστικής διαδρομής στην παραλία του χωριού για την ασφάλεια των αθλητών. Συνοδοί-μέλη του Συλλόγου οδηγούν τους αθλητές στην αφετηρία της διαδρομής, η οποία ποικίλει ανάλογα με την ηλικία, και δίνουν το σύνθημα για την έναρξη του αγώνα, ξεχωριστά για κάθε κατηγορία. Το σημείο τερματισμού είναι κοινό και είναι η πλατεία της παραλίας, όπου είναι τοποθετημένο και το σκοινί στο οποίο κρέμονται τα έπαθλα (μαντήλια, πετσέτες, κάλτσες, σκόρδα τσίπουρο και η *κοκάλα* (δηλαδή ένα αγελαδινό μηριαίο κόκαλο).

Το σκοινί ετοιμάζει τα τελευταία πολλά χρόνια αυτοβούλως ένας μεγάλης ηλικίας χωριανός, ο οποίος με τον τρόπο αυτό επιθυμεί να συμβάλει στη διατήρηση του εθίμου. Η συνδρομή του τοπικού αστυνομικού τμήματος και της εθελοντικής ομάδας πολιτικής προστασίας ΕΘ.Ο.Π.Α.Κ. για τη διασφάλιση της ομαλής διεξαγωγής του εθίμου είναι καθοριστική. Το κλαδί ελιάς που χρειάζεται για να κρεμαστούν τα δώρα το φέρνει κάποιο μέλος του ΔΣ ή του Συλλόγου το πρωινό ανήμερα του αγώνα. Τα –ελάχιστα πια– δώρα των νιόπαντρων και αρραβωνιασμένων συγκεντρώνονται την παραμονή της τέλεσης του εθίμου στον Πολιτιστικό Σύλλογο «Νέοι Επιβάτες» και κρεμιούνται ανήμερα στο κλαδί ελιάς. Περιλαμβάνουν εκτός από μαντήλια –τα οποία δεν αποτελούν πια χρηστικό είδος της καθημερινότητας– πετσέτες, φανελάκια και κάλτσες, ενίοτε δε και χρήματα. Δώρα επίσης προσφέρουν τελευταία και μεγάλης ηλικίας γυναίκες είτε προς τιμήν του Αγίου Γεωργίου είτε επειδή έχουν παιδί που ακούει στο όνομα του Αγίου. Επειδή ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι μεγαλύτερος και δε φτάνουν τα δώρα που προσφέρουν οι κάτοικοι, προσφέρει μαντήλια και ο Πολιτιστικός Σύλλογος, αλλά και ένα αρνί, το οποίο μοιράζονται από μισό ο πρώτος και η πρώτη από τις μεγαλύτερες ηλικιακές κατηγορίες αγοριών και κοριτσιών. Ο τελευταίος παίρνει την *κοκάλα*, τσίπουρο και σκόρδα.

Τα μαντήλια δεν είναι πια κεντημένα, είναι απλά, άσπρα ανδρικά μαντήλια, τα οποία όμως εκλείπουν σταδιακά από τα καταστήματα νεωτερισμών. Ο/η κάθε συμμετέχων/ουσα λαμβάνει, όπως ορίζει το έθιμο, αναμνηστικό δώρο συμμετοχής (μαντήλι ή πετσέτα ή κάλτσες). Με τον καιρό, όλο και περισσότεροι αθλητές επιθυμούν να λάβουν ως βραβείο πετσέτα ή κάλτσες, καθώς είναι αντικείμενα που χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους, ενώ το μαντήλι όχι. Επίσης, ενώ παλαιότερα πειράζανε τον τελευταίο και συνήθιζαν να λένε περιπαικτικά λόγια για κάθε έναν που καθυστερούσε ή ήταν τελευταίος («πήρε την γκοκάλα!») (Βέικου-Σεραμέτη Κ., 1981/82, σ. 53), τώρα πια δε συμβαίνει το ίδιο. Χειροκροτούνται όλοι οι συμμετέχοντες στο πλαίσιο του «ευ αγωνίζεσθαι» και επαινούνται από την οργανωτική επιτροπή και τους θεατές, καθώς σκοπός είναι η συμμετοχή και ο τερματισμός. Υπάρχουν δε και συμμετέχοντες σε κάποιες διοργανώσεις που επιδιώκουν να βγουν τελευταίοι και να πάρουν την *κοκάλα*!

Πλέον, υπάρχει οργανωμένη γραμματειακή υποστήριξη από εθελοντές καθηγητές Φυσικής Αγωγής και ιατρική υποστήριξη από εθελοντές ιατρούς και νοσηλευτές. Οι συμμετέχοντες δε γυρίζουν πια στα σπίτια για να εισπράξουν φιλοδωρήματα και δε γλεντάνε όπως παλιά στα καφενεία, καθώς είναι ανήλικα παιδιά.

Ο διοργανωτής Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες» προσπαθεί να διατηρήσει όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία του εθίμου από το παρελθόν, ωστόσο, καθώς οι συνθήκες συνεχώς μεταβάλλονται, το έθιμο προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα και εξελίσσεται ενσωματώνοντας τους μετασχηματισμούς.

4. Χώρος, εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Το έθιμο *κοσί* πραγματοποιείται σε ανοιχτό χώρο, στην πλατεία της παραλίας των Ν. Επιβατών. Ο εξοπλισμός για την τέλεσή του είναι το κλαδί ελιάς και το σκοινί που κρεμούν τα δώρα (μαντήλια, πετσέτες, κάλτσες, την *κοκάλα*, τα σκόρδα και το τσίπουρο).

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (έως 700 λέξεις)

Το *κοσί* είναι ένα δρομικό έθιμο που τελούνταν μόνο στους Επιβάτες Ανατολικής Θράκης προς τιμήν του Αγίου Γεωργίου, και το οποίο συνέχισαν να τελούν ανελλιπώς οι Επιβατιανοί και όταν

ήρθαν στη νέα πατρίδα, τους Νέους Επιβάτες Θεσσαλονίκης, σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες προσφύγων πρώτης και δεύτερης γενιάς.

Την παραμονή του Αγίου Γεωργίου (Βέικου-Σεραμέτη Κ., 1961) ή ανήμερα (Σταμούλη-Σαραντή Ε., 1943), πολύ νωρίς το πρωί, 8-10 νεαρά παλικάρια έκοβαν ένα μεγάλο κλαδί ελιάς, στο οποίο κρεμούσαν ένα μεγάλο κόκαλο νεκρού αλόγου ή αγελάδας, την *κοκάλα*, και γύριζαν στο χωριό για να μαζέψουν μαντήλια «αφόργια» (Βέικου-Σεραμέτη Κ., 1981/82) από τις αρραβωνιασμένες και τις νιόπαντρες, τα οποία έδεναν στο κλαδί που είχαν μαζί τους. «Το μαντήλι ήταν μεταξωτό ή λινό και είχε κεντημένο στη μια άκρη “Άγιος Γεώργιος”» (Σταμούλη-Σαραντή Ε., 1943). Ανήμερα της γιορτής, πριν τελειώσει η Θεία Λειτουργία, κρεμούσαν τα μαντήλια σε σχοινί στην πλατεία του χωριού, ανάλογα με την ποιότητα: πρώτα τα μεταξωτά, ύστερα τα λινά, μετά τα κατώτερης ποιότητας. Επίσης, κρεμούσαν «μια πλεξίδα σκόρδα, μπουκάλια ούζο και την κοκάλα» (Βέικου-Σεραμέτη Κ., 1961, σ. 200-201).

Μετά, «έτρεχαν ως το Ξάστρο» (Σταμούλη-Σαραντή Ε., 1943), που απείχε 4-5 χιλιόμετρα (Βέικου-Σεραμέτη Κ., 1961) από τους Επιβάτες και επέστρεφαν για να τερματίσουν στην πλατεία, όπου ήταν τοποθετημένο το σχοινί. Άνδρες που βρίσκονταν εκεί κοντά σχημάτιζαν την απαραίτητη για την περίπτωση ελλανόδοικο επιτροπή. Ο πρώτος διάλεγε το καλύτερο μαντήλι, οι υπόλοιποι τα αμέσως επόμενα σε ποιότητα, ενώ ο τελευταίος όποιο μαντήλι περίσσευε, που ήταν βέβαια το χειρότερο. Επιπλέον, του περνούσαν τα σκόρδα στο λαιμό «για να μην τον πιάνει το μάτι τέτοιος ικανός που βρέθηκε» (Βέικου-Σεραμέτη Κ., 1981/82, σ. 45-49) και του έδιναν να κρατάει την *κοκάλα*. Ύστερα από την απονομή, όλοι οι νέοι παρακολουθούσαν τη Θεία Λειτουργία και αφού τελείωνε, φορώντας τα μαντήλια στο λαιμό, γύριζαν στο χωριό τραγουδώντας το τραγούδι του Αγίου και μάζευαν κεράσματα, πασχαλιές και χρήματα που τους έδιναν οι νοικοκυρές (Βέικου-Σεραμέτη Κ., 1981/82). Από τα φιλοδωρήματα, ένα ποσό έδιναν στην Εκκλησία και τα υπόλοιπα τα κρατούσαν για να γλεντήσουν με τη λατέρνα στα καφενεία του χωριού μέχρι το πρωί (Βέικου-Σεραμέτη Κ., 1981/82).

Το έθιμο λειτούργησε ως τρόπος διάκρισης και προβολής της λεβεντιάς των παλικάριών, καθώς η επιβράβευση με μαντήλια και ο ιδιαίτερος τρόπος που τα φορούσαν, δεμένα «χοβαρντάδικα», συμβόλιζε την αναγνώριση της λεβεντιάς τους. Η χαρά ήταν μεγαλύτερη για τους πρώτους, αφού η νίκη τους ήταν το κύριο θέμα συζήτησης σε όλο το χωριό (Σταμούλη-Σαραντή Ε., 1943, Παλάζη Μ., 2009).

Στους Νέους Επιβάτες, σύμφωνα με τις προφορικές μαρτυρίες ηλικιωμένων ντόπιων κατοίκων, η τέλεση του εθίμου παρέμεινε με το ίδιο τελετουργικό από τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασης των προσφύγων μέχρι και τη δεκαετία του 1960: ανήμερα του Αγίου Γεωργίου,

μια ομάδα νεαρών ανδρών σε ηλικία στράτευσης γύριζαν στο χωριό για να μαζέψουν μαντήλια από τους αρραβωνιασμένους και τους νιόπαντρους, τα οποία έδεναν σε κλαδί ελιάς που είχαν μαζί τους. Πριν από τη λειτουργία, κρεμούσαν τα μαντήλια σε σχοινί: πρώτα τα καλύτερα και μετά τα πιο «δεύτερα» και για τον τελευταίο μία νεκροκεφαλή αλόγου ή αγελάδας, τσίπουρο και σκόρδα.

Μετά, αφού προσκυνούσαν την εικόνα του Αγίου πήγαιναν με κάρα ως την Αγία Τριάδα (γειτονικό των Νέων Επιβατών χωριό) και επέστρεφαν τρέχοντας μετά την απόλυση της εκκλησίας για να τερματίσουν στον χώρο που ήταν τοποθετημένο το σχοινί, στην πλατεία του πάνω χωριού αρχικά, και αργότερα στην αρχή της ανηφόρας που οδηγούσε στο πάνω χωριό (Παλάζη Μ., 2009), καθώς η ανάβαση της ήταν επίπονη και κουραστική για τους απροπόνητους δρομείς. Κριτές ορίζονταν αυτόκλητα μεγαλύτεροι άνδρες, ενώ όλο το εκκλησίασμα παρακολουθούσε το έθιμο. Κατόπιν, επισκέπτονταν τα σπίτια του χωριού και οι νοικοκυρές τους πρόσφεραν κεράσματα και χρήματα, με τα οποία γλεντούσαν στο καφενείο του χωριού. Ωστόσο, αργότερα, όταν οργανώθηκε η ποδοσφαιρική ομάδα, κρατούσαν λίγα χρήματα για να γλεντήσουν και τα υπόλοιπα τα έδιναν για τις ανάγκες της ομάδας (δεκαετία 1950).

Τη δεκαετία του 1970 το έθιμο οργάνωνε ο ΠΑΟΝΕ, ο αθλητικός σύλλογος του χωριού, ενώ στα μέσα του 1980, όταν άρχισε να ατονεί το έθιμο, κυρίως εξαιτίας της αλλαγής του τόπου από αγροτικό οικισμό σε ημιαστική περιοχή και της εγκατάστασης νέων κατοίκων στο χωριό από το 1990 και μετά, ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες» ανέλαβε να διατηρήσει την τέλεσή του.

7. Η σημασία του στοιχείου της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς σήμερα

α. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς για τα μέλη της κοινότητας/τους φορείς του; (όχι λιγότερες από 100- όχι περισσότερες από 300 λέξεις)

Το έθιμο *κοσί* αποτελεί σημείο αναφοράς για την ταυτότητα και τη συλλογική μνήμη των απανταχού Επιβατιανών. Με την τέλεση του εθίμου δίνεται η ευκαιρία σε όλους τους χωριανούς, είτε ως συμμετέχοντες είτε ως δωροθέτες είτε ως θεατές, να λάβουν μέρος σε ένα έθιμο με καθαρά τοπικό χαρακτήρα, να συσφίξουν τις σχέσεις τους, να θυμηθούν τους παλαιότερους, να τονώσουν το αίσθημα της κοινής καταγωγής και να κατανοήσουν την ιδιαίτερη πολιτισμική τους ταυτότητα. Παρόλο που σήμερα έχουν αλλάξει ριζικά οι κοινωνικές δομές του χωριού και η παλιά λειτουργία του εθίμου έχει χαθεί, οι κάτοικοι συνεχίζουν να συγκινούνται με την τέλεση του εθίμου.

Επιπλέον, δίνεται η ευκαιρία στους νεο-κατοίκους του τόπου, αλλά και στους επισκέπτες να γνωρίσουν τα τοπικά ήθη κι έθιμα.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία; (όχι λιγότερες από 100- όχι περισσότερες από 200 λέξεις)

Το *κοσί* έχοντας ιδιαίτερη αξία, ως ένα μοναδικό έθιμο ανάμεσα στην ποικιλία των εθίμων που αφορούν τον Αϊ-Γιώργη, απαντάται μόνο στους Επιβάτες Ανατολικής Θράκης (πριν το 1922), πλέον «Νέοι Επιβάτες Θεσσαλονίκης», και αποτελεί ένα στοιχείο του πολιτισμικού πλούτου της Θράκης, άγνωστο στους περισσότερους Έλληνες. Ωστόσο, αποτελεί ζώσα παράδοση της κοινότητας των Νέων Επιβατών, που ενσωματώνει με το πέρασμα των χρόνων και χαρακτηριστικά της σύγχρονης κοινωνίας και διατηρεί τη σύνδεση των νέων με την τοπική παράδοση. Παράλληλα, η ανάδειξη του εθίμου στο ευρύ κοινό έχει ως στόχο τη γνωριμία με την πολιτισμική ταυτότητα των Νέων Επιβατών.

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας; (όχι λιγότερες από 200- όχι περισσότερες από 300 λέξεις)

Από τον Οκτώβριο του 2020 κοινοποιήθηκε στην τοπική κοινότητα η πρόθεση του Πολιτιστικού Συλλόγου «Νέοι Επιβάτες» να υποβάλει πρόταση εγγραφής του εθίμου *κοσί* στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Ήρθαμε σε επαφή με τους μεγαλύτερους σε ηλικία ντόπιους άνδρες κατοίκους, οι οποίοι στα νιάτα τους συμμετείχαν και αργότερα ως μεσήλικες διοργάνωναν το έθιμο, αλλά και με μεγαλύτερες σε ηλικία ντόπιες γυναίκες, οι οποίες βίωσαν το έθιμο ως θεατές. Οι περιγραφές τους κατά τις συνεντεύξεις αποτέλεσαν τον πυρήνα της καταγραφής του εθίμου και ήταν ιδιαίτερα σημαντικές για τη σύνταξη του Δελτίου.

Σημαντική, επίσης, ήταν η συνεισφορά μελών του Πολιτιστικού Συλλόγου «Νέοι Επιβάτες», τα οποία παρείχαν αρχειακό υλικό από την τέλεση του εθίμου στο παρελθόν και πληροφορίες για την εξέλιξη και την τέλεση του εθίμου στο παρόν.

Το Ελληνικό Εθνικό Τμήμα του CIOFF (πλήρες μέλος του διεθνούς CIOFF, επίσημου εταίρου της UNESCO με συμβουλευτική θέση στην Επιτροπή της για την άυλη πολιτιστική κληρονομιά) υποστήριξε με επιστολή του το αίτημα εγγραφής του εθίμου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που υπέβαλε ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες», ο οποίος αποτελεί ενεργό του μέλος.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς στις νεότερες γενιές σήμερα; (όχι λιγότερες από 200, όχι περισσότερες από μέχρι 300 λέξεις)

Το *κοσί* μεταδίδεται από γενιά σε γενιά κυρίως μέσα από τη βιωματική μύηση. Οι παλαιότεροι, που έτρεχαν ως νέοι στο *κοσί*, συμμετέχουν στην οργάνωση του εθίμου (στήνοντας π.χ. το σκοινί και κρεμώντας σε αυτό τα δώρα για τους συμμετέχοντες) και παράλληλα μυούν τους νεότερους, φέρνοντας τα παιδιά ή τα εγγόνια τους στο χώρο τέλεσης του εθίμου την προκαθορισμένη ημέρα και ώρα, παροτρύνοντάς τους παράλληλα να συμμετέχουν. Επίσης, το Δ.Σ. και τα μέλη του Πολιτιστικού Συλλόγου «Νέοι Επιβάτες» ενημερώνουν την τοπική κοινότητα και ενθαρρύνουν τους νέους να λάβουν μέρος στο έθιμο. Πιο συγκεκριμένα, ενημερώνει όλα τα μέλη του και στέλνει ενημερωτικές επιστολές στους Διευθυντές των σχολείων των Ν. Επιβατών (δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο) ζητώντας τους να προτρέψουν τους μαθητές τους να συμμετάσχουν. Επίσης, τυπώνονται αφίσες, οι οποίες τοποθετούνται σε όλα τα κεντρικά σημεία των Νέων Επιβατών, ενώ τα τελευταία χρόνια το γνωστοποιεί και με τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα) (όχι λιγότερες από 200, όχι περισσότερες από 300 λέξεις)

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες» επιδιώκει την ανάδειξη του εθίμου και τη γνωστοποίησή του στο ευρύ κοινό με αναφορές στην τέλεση του εθίμου και τη σημασία του για την εθνοτοπική κοινότητα των Επιβατών Ανατολικής Θράκης αλλά και των Νέων Επιβατών Θεσσαλονίκης, τόσο σε μαθητές που επισκέπτονται το χώρο του κατά τη διάρκεια εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όσο και στους κατοίκους και επισκέπτες του τόπου κατά την ημέρα τέλεσης του εθίμου.

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα) (όχι λιγότερες από 300 όχι περισσότερες από 500 λέξεις)

Στο μέλλον ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες» σκοπεύει να συνδυάσει την τέλεση του δρομικού εθίμου *κοσί* παράλληλα με τη διεξαγωγή αγώνα δρόμου 5.000 χιλιομέτρων (όση ήταν περίπου και η απόσταση που διένυαν οι δρομείς στους Επιβάτες Ανατολικής Θράκης, αλλά και στους Νέους Επιβάτες Θεσσαλονίκης μέχρι και τη δεκαετία του 1970), συνδυάζοντας τον πολιτισμό με τον αθλητισμό.

9. Βασική Βιβλιογραφία

Βέικου-Σεραμέτη, Κ. (1961). Επιβάτες. Ιστορία, Ήθη και Έθιμα, Γλωσσάριο. *Αρχείο Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού*, 26, 181-329. Αθήνα: Τυπογραφείον Δημ. Ν. Φραγκιαδάκη.

Βέικου-Σεραμέτη, Κ. (1981). *Τα πρώτα χρόνια- Αφήγημα*. Ξάνθη: Εκδοτική Βορείου Ελλάδος.

Βέικου-Σεραμέτη, Κ. (1981/82). *Γραφές για τη «χαμένη Πατρίδα»*. Ξάνθη: Εργοστάσιο Γραφικών Τεχνών.

Παλάζη, Μ. (2009). *Ένα όνομα, δύο τόποι. Επιβάτες Ανατολικής Θράκης-Νέοι Επιβάτες Θεσσαλονίκης*. Αθήνα: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού.

Σταμούλη-Σαραντή, Ε. (1943). Από τα αγιάσματα της Θράκης. *Θρακικά*, 18, 219-290.

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

α. Κείμενα (πηγές, αρχειακά τεκμήρια κτλ.)

Στη βιβλιοθήκη του Πολιτιστικού Συλλόγου «Νέοι Επιβάτες» υπάρχουν τα παρακάτω βιβλία που αναφέρονται στο έθιμο:

1. Βέικου-Σεραμέτη, Κ. (1981/82). *Γραφές για τη «χαμένη Πατρίδα»*. Ξάνθη: Εργοστάσιο Γραφικών Τεχνών.

Η Κατίνα Βέικου-Σεραμέτη ήταν ποιήτρια και λαογράφος, που γεννήθηκε στους Επιβάτες της Ανατολικής Θράκης το 1912 και πέθανε στην Ξάνθη το 1989. Κατέγραψε έθιμα και λαϊκές συνήθειες των Επιβατών και της ευρύτερης περιοχής της Σηλυβρίας.

2. Παλάζη, Μ. (2009). *Ένα όνομα, δύο τόποι. Επιβάτες Ανατολικής Θράκης-Νέοι Επιβάτες Θεσσαλονίκης*. Αθήνα: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού.

β. Χάρτες

γ. Οπτικά και ακουστικά τεκμήρια (σχέδια, φωτογραφίες, αρχεία ήχου, βίντεο κτλ.)

Από το 2012 ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Νέοι Επιβάτες» διατηρεί ψηφιακό φωτογραφικό αρχείο από την τέλεση του εθίμου. Υπάρχουν επίσης στο αρχείο του Συλλόγου φωτογραφίες διοργανώσεων πριν το 2012, ενώ συνεχίζεται η προσπάθεια εύρεσης φωτογραφιών από προσωπικές συλλογές κατοίκων, τις οποίες αρχειοθετεί ψηφιακά και τις επιστρέφει στους κατόχους τους.

δ. Διαδικτυακές πηγές (υπερσύνδεσμοι)

https://www.he.duth.gr/erg_laog/arxeio/arxeio_thrakikou_laografikou_glossikou_thisavrou_t26.pdf

https://www.he.duth.gr/erg_laog/thrakika/Thrakika18.pdf

http://fhw.gr/publications/index.php?view=prod&lang=1&ekd_id=47

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου και ημερομηνία υποβολής

α. Όνομα: Ζωή Ζαχαριάδου

β. Ιδιότητα: Πρόεδρος Πολιτιστικού Συλλόγου «Νέοι Επιβάτες», εκπαιδευτικός Φ.Α., Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Σπουδών στην Ανθρώπινη Απόδοση και Υγεία, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Σπουδών στη Φυσική Δραστηριότητα και Ποιότητα Ζωής.

α. Όνομα: Παναγιώτα Χατζηχιδήρογλου-

β. Ιδιότητα: Χοροδιδάσκαλος Πολιτιστικού Συλλόγου «Νέοι Επιβάτες», εκπαιδευτικός Φ.Α., Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Σπουδών στην Ανθρώπινη Απόδοση και Υγεία.

γ. Τόπος και Ημερομηνία Σύνταξης του Δελτίου

Νέοι Επιβάτες, Μάιος 2021.

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου

- - -